

परब

ओनवाँन

वर्ष : ८

स्थापना वर्ष : १९६०

मार्च : २०१४

अंक : ८

धीरु परीभ
प्रमुभ

परमर्शनसमिति
रतिवाल बोरीसागर
मध्यस्थ समितिना सव्य

उषा उपाध्याय
प्रकाशनमंत्री

तंत्री
योगेश जोषी

गुजराती साहित्य परिषद

मेघाणी. ज्ञानपीठ ०० क. वा. स्वाध्यायमंदिर

गुजराती साहित्य परिषद (प्रकाशन विभाग), गोवर्धनभवन,
गुजराती साहित्य परिषद मार्ग, आश्रम मार्ग, नदीकिनारे, अमदावाद-३८० ००८
फोन अने फेक्स : २६५८७८४७

Web-site : www.gujaratisahityaparishad.org

www.gujaratisahityaparishad.com

અ નુ ક મ

પ્રમુખપદેથી : સાહિત્ય અને સમાજ, ધીરુ પરીખ

આ ક્ષણે : સાક્ષર શ્રી ધીરુભાઈ ઠાકરની વિદાય, યોગેશ જોષી

કવિતા : આવજો, નિરંજન ભગત, પુનશ્ચ, દેવેન્દ્ર દવે, નવ કાવ્યો, લાભશંકર ઠાકર

શ્રદ્ધાંજલિ : અક્ષરવંદના - સદ્ગત ઠાકરસાહેબને, ચંદ્રકાન્ત શેઠ

સમીક્ષા/ગ્રંથાવલોકન : લિટરેચરના પાઠથી ઘડપણના પાઠ સુધીનો કાવ્ય-પ્રવાસ, રાધેશ્યામ શર્મા 67, 'નાનીલુ' : તેલુગુના એક વિશેષ કાવ્યસ્વરૂપનું ગુજરાતીમાં અવતરણ..., રમણીક સોમેશ્વર

આવરણચિત્ર

આસ્વાદ નોંધ : પીયૂષ ઠક્કર

આપણી વાત : સંકલન : પ્રફુલ્લ રાવલ

અ નુ ક મ

- પ્રમુખપદેથી : સાહિત્ય અને સમાજ, ધીરુ પરીખ 6
- આ ક્ષણે : સાક્ષર શ્રી ધીરુભાઈ ઠાકરની વિદાય, યોગેશ જોષી 9
- કવિતા : આવજો, નિરંજન ભગત 11, પુનશ્ચ, દેવેન્દ્ર દવે 11, નવ કાવ્યો, લાભશંકર ઠાકર 12, ચાર કાવ્યો, ચંદ્રકાન્ત શેઠ 13, આંખમાં લહેરાય દરિયો, 'બેજાન' બહાદુરપુરી - વ્રજેશ વાળંદ 16, ટકરાવે કદી, ફિલિપ ક્લાર્ક 16, ગિરનાર, પ્રફુલ્લ રાવલ 17, પ્રતીક્ષા, રામચન્દ્ર પટેલ 18
- વાર્તા : અદષ્ટિદર્શન-13, શિરીષ પંચાલ 19, એક વિશિષ્ટ અને રોમાંચક મુલાકાત, બહાદુરભાઈ જ. વાંક 23
- સ્વૈરકથા : હરિકૃષ્ણ પાઠક 33
- નિબંધ : નર્મદાથી દૂધની....., મણિલાલ હ. પટેલ 36
- વિદેશી સાહિત્ય : અપરાજિતા, સમરસેટ મોમ, ભાવાનુવાદ : બકુલ દવે 41
- શતાબ્દી વંદના : સ્વ. ગોવર્ધન પંચાલનો 'સંસ્કૃત થિએટર' અંગેનો અંતિમ ગ્રંથ : પરિચય, હસમુખ બારાડી 49
- શ્રદ્ધાંજલિ : અક્ષરવંદના - સદ્ગત ઠાકરસાહેબને, ચંદ્રકાન્ત શેઠ 52
- અભ્યાસ : પન્નાલાલની પાત્રસૃષ્ટિ : કેટલીક ટૂંકી વાર્તાઓના સંદર્ભે, વિજય શાસ્ત્રી 55, 'માટી અને મોભ' : જમીન સાથે જડાયેલા જડતરી નિબંધો, ડૉ. બાબુ દેસાઈ 61
- સમીક્ષા/ગ્રંથાવલોકન : લિટરેચરના પાઠથી ઘડપણના પાઠ સુધીનો કાવ્ય-પ્રવાસ, રાધેશ્યામ શર્મા 67, 'નાનીલુ' : તેલુગુના એક વિશેષ કાવ્યસ્વરૂપનું ગુજરાતીમાં અવતરણ..., રમણીક સોમેશ્વર 70
- આવરણચિત્ર
- આસ્વાદ નોંધ : પીયૂષ ઠક્કર 74
- આપણી વાત : સંકલન : પ્રફુલ્લ રાવલ 77
- પત્રસેતુ : વિજય પંડ્યા 86
- આ અંકના લેખકો : 87

સમાજ અનેક વર્ગો-કોમોનો બનેલો છે તેમ સમાજ અનેક કલાઓ પણ જન્માવે-વિકસાવે છે. પણ આ સમાજના મૂળમાં છે કોણ ? જવાબ મળશે કે મનુષ્ય, જો આપણે મનુષ્ય સમાજની વાત કરતા હોઈએ તો.

વ્યક્તિજીવનને સ્થાયી બનાવવા જેમ કુટુંબપ્રથા સર્જાઈ તેમ કુટુંબોને સ્થાયી અને સમૃદ્ધ બનાવવા સમાજની રચના થઈ. આ સમાજ વ્યક્તિજીવનની સુરક્ષા માટે છે તેમ તેના વિવિધ ભાવઘડતર માટે પણ છે. વિશ્વમાં વિવિધ દેશોમાં કાળખંડે સમાજની રચનાઓ થઈ છે. પણ એક બીજી વાત પણ સમાજરચનાથી સિદ્ધ થતી જોવા મળે છે અને તે કોઈ પણ સામાજિકની ભાવાભિવ્યક્તિને પોષણ પ્રાપ્ત થાય છે. આ રીતે સમાજમાં વિવિધ તબક્કે વિવિધ કલાઓનો જન્મ અને વિકાસ થતો રહ્યો છે.

આવી કલાઓમાંની એક કલા તે સાહિત્ય છે. અલબત્ત, જ્યારે લિપિ અને લેખન પૂરતાં નહોતાં ત્યારે બોલચાલની વાણીમાં પણ પૂર્વજો અભિવ્યક્તિ કરી પોતાની સર્જનતૃષ્ણા સંતોષતા હતા. આ પ્રકારના સાહિત્યમાં ભલે કોઈ સર્જક સક્રિય હોય, પણ ત્યાં નામદામની ઐષણા નહોતી. આથી આવું સાહિત્ય લોકસાહિત્ય તરીકે પૌખાયું.

આ રીતે, જેમ અન્ય કલાઓનો આવિષ્કાર સમાજમાં થતો અને સમાજ દ્વારા તે ઉત્તેજાયો અને સંવર્ધાયો તેવું જ સાહિત્યની બાબતમાં પણ બનવા પામ્યું. પ્રત્યેક સાહિત્યકાર સામાજિક પણ છે જ. સમાજમાં જીવતાં જીવતાં જ તે બધું શીખે છે, સંસ્કારે છે અને સર્જનાત્મક અભિવ્યક્તિએ પહોંચે છે. આમાં ભલે સર્જકની કોઈ આંતર જરૂરિયાત હશે, પણ સમાજ એને માટે તખતો છે. એમાં રહે રહે, વિવિધ તબક્કે, વિવિધ સ્થળકાળે સર્જક સર્જન કરતો રહે છે.

આમ, સાહિત્યસર્જનમાં સમાજનો મહત્ત્વનો ફાળો છે. ક્યારેક સર્જક સમાજદીધાં ઊર્મિવલણોને અંગત સ્તરે આલેખે છે ત્યારે એને આત્મલક્ષી-subjective – સાહિત્ય કહે છે તો ક્યારેક અંગતતા ગાળીચાળીને એમાંથી આવતો સર્ગગ્રાહી અને સર્વગ્રાહ્ય ભાવ જ્યારે આલેખાતો હોય છે ત્યારે તેને પરલક્ષી-objective – સાહિત્ય કહે છે. ભલે, એ આત્મલક્ષી સાહિત્ય હોય કે પરલક્ષી, પણ એમાં નિમિત્તરૂપ ક્યાંક ને ક્યાંક સમાજ તો હોય જ છે.

વળી સમાજ પણ કાળક્રમે વિચારવલણો બદલતો રહે છે. માનવીની વધતી જરૂરિયાતો, વધતા મોજશોખ ઈત્યાદિને કારણે નવી નવી શોધો થતી રહે છે. આથી સમાજની રહેણીકરણી અને વિચારવિમર્શમાં પરિવર્તનો આવતાં રહે છે. આ ઉપરાંત

ઔદ્યોગિક ક્રાંતિ, વૈજ્ઞાનિક આગેકૂચ, એમાંથી થતાં સામાજિક પરિબળોમાં પરિવર્તનો વગેરેને કારણે પણ સમાજનું માળખું બદલાતું રહે છે. આ બધી પરિસ્થિતિઓનો મનુષ્ય સાક્ષી છે. તો ક્યારેક એ સાક્ષીભાવ મૂક અનુભૂતિ રહી જાય છે તો વળી ક્યારેક તે શબ્દબદ્ધ કરવા મનુષ્ય પ્રતિબદ્ધ થાય છે.

મધ્યકાળમાં, શું આપણે ત્યાં કે અન્ય દેશપ્રદેશમાં, ધર્મ સમાજમાં મજબૂત પકડ ધરાવતો હતો. આ વિષયનું પ્રતિબિંબ આપણા દેશની, અન્ય પ્રદેશની સામાજિક નીતિરીતિમાં પડતું હતું. પરિણામે ધર્મ એ સમાજજીવનની જાણે કે નાડ સમાન હતો તેથી સર્જકોએ તેનો પડઘો પોતાનાં સર્જનોમાં ઝીલ્યો છે. ચંડીદાસ, સૂરદાસ, કબીર, આનંદઘન, તુલસીદાસ, નરસિંહ, મીરાં, પ્રીતમ, અખો, દયારામા ઇત્યાદિની રચનાઓમાં સમાજના આ મહત્ત્વના પાસાનું એક યા બીજી રીતે નિરૂપણ થયું છે. પ્રેમાનંદે પણ આખ્યાન જેવા કથામૂલક સ્વરૂપમાં સમાજજીવનને ઝીલ્યું છે.

કાળક્રમે આ ધર્મ આડમાર્ગે વિચર્યો ત્યારે પણ ત્યારના સર્જકોએ એને આડે હાથ લીધો છે. એની પાછળ વ્યક્તિજીવનની સુધારણા અને વ્યાપક અર્થમાં સામાજિક જીવનની સુધારણા કેન્દ્રસ્થાને રહી છે. અખાએ દંભી ધર્મગુરુઓ અને દાંભિક ધર્મરીતિઓ પર ચાબખા મારતા છપ્પા લખ્યા છે. દંભી ગુરુને નિશાન બનાવી અખો તીણી વાણી વઢે છે :

‘ગુરુ થઈ બેઠો હોંશે કરી, કંઠે પહાણ શકે કયમ તરી ?’

રતિકીડા જેવા વિષયને રાધા અને કૃષ્ણના આલંબનથી નરસિંહે સમાજને રતિકીડાનું પણ સમર્પાદ નિરૂપણ કરી બતાવ્યું છે :

‘જાગો રે, જશોદાના જીવન ! વહાણેલાં વાયાં;
તમારે ઓશીકે મારાં ચીર ચંપાયાં.’

ધર્મ અને તેના કેન્દ્રમાં રહેલી આધ્યાત્મિકતા પણ સમાજમાં સંતો-ફકીરોએ આબાદ રીતે કાવ્યબદ્ધ કરી છે. આત્મા અને પરમાત્માના મિલનની જે આનંદઘડી નરસિંહે અનુભવી છે તે આમ વર્ણવે છે :

‘આનંદે આવે રે સબળા ! પૂરણ બ્રહ્મ મુરારિ રે;
બ્રહ્માદિકને ધ્યાને ના’વે તે-શું રમે વ્રજનારી રે.’

તો વળી એ કાળે ધર્મના વિવિધ ફાંટાઓમાં પરમેશ્વરને પણ લોકોએ વિભક્ત કરી નાખ્યો હતો અને વિવિધ ધર્મ અને કર્મકાંડોને સમાજમાં જે સ્થાન મળતું તેનાથી માનવ-માનવ વચ્ચે ઐક્યને બદલે દૂરત્વ સર્જાતું. ત્યારે નરસિંહ આવા સમાજને ઉદ્દેશીને કહે છે :

‘વેદ તો એમ વઢે, શ્રુતિ-સ્મૃતિ શાખ ઢે, કનકકુંડળ વિશે વેદ નહોયે;
ઘાટ ઘડિયા પછી નામ-રૂપ જૂજવાં, અંતે તો હેમનું હેમ હોયે.’

તો દયારામ જેવો પરમ વૈષ્ણવ જૂઠા બની બેઠેલા વૈષ્ણવજનને કહે છે :
વૈષ્ણવ નથી થયો તું રે, હરિજન નથી થયો તું રે;
શીદને ગુમાનમાં ઘૂમે ?

આવી જ રીતે કબીરે પણ મનુષ્યજીવનને નિષ્કલંક રાખી અંત સુધી જીવન વિતાવવાની વાત જીવનને ચાદરનું રૂપક આપી આબાદ કવિતા સર્જી છે :

‘જો ચાદર સુર, નર, મુનિ ઓઢી, ઓઢ કે મૈલી કિની ચદરિયા,
દાસ કબીર જતન સે ઓઢી, જ્યો કિ ત્યો ધર દિની ચદરિયા.’

આ રીતે સમાજમાં માનવીના જીવનને લક્ષ્યમાં રાખી અનેક સંતકવિઓએ સામાજિક મુદ્દાઓને પોતાની કૃતિઓમાં વણી લીધા છે.

આપણે ત્યાં ગુજરાતીમાં અર્વાચીન યુગના આરંભે દલપતરામ-નર્મદ-નવલરામ આદિએ પણ સમાજસુધારણાને મુખ્ય પ્રવૃત્તિ બનાવી હતી. સમાજમાં કુરિવાજો, અંધ માન્યતાઓ, તેને લગતા વાગ્વ્યવહાર અને પ્રવૃત્તિઓમાં લોકોનું અંધશ્રદ્ધાયુક્ત માનસ પ્રકટ થતું હતું. આ બધું ધ્યાનમાં રાખી તે યુગના સર્જકોએ લેખનપ્રવૃત્તિ કરી હતી.

દલપતરામનો ‘ભૂતનિબંધ’, નવલરામનો ‘નાતાવરા અને વરઘોડા’ જેવો નિબંધ, રમણભાઈ નીલકંઠની ‘ભદ્રભદ્ર’ રચના ગવાહી પૂરે છે કે સાહિત્યકારો સમાજથી ઊંફરા ચાલ્યા નથી.

ફ્રાન્સમાં ૧૮૫૬માં પેરિસની નવરચના થઈ ત્યારે ત્યાંના કવિ બોંદલેરને તે ફેરફારોથી થોડી ગ્લાનિ થયેલી. પોતાની એ વેદનાને વાચા આપવા એમણે કેટલાંક ગદ્યકાવ્યો રચ્યાં. એમની આ નવા ચીલાની કાવ્યરચનાઓમાં પણ સામાજિક પરિવર્તન જવાબદાર છે. એલન ગિન્સબર્ગ નામના અમેરિકન કવિને તત્કાલીન અમેરિકન સમાજને કેન્દ્રમાં રાખી કાવ્યરચનાઓ કરી હતી તે પણ કાવ્યના ક્ષેત્રમાં સમાજની સંડોવણી અનિવાર્ય બને છે તે સિદ્ધ કરે છે.

આ રીતે સાહિત્યકાર સમાજથી વેગળો રહી શકતો નથી. ક્યારેક પ્રકટ તો બહુધા પ્રચ્છન્ન રૂપે તે પોતાના સર્જનમાં સમાજનું પ્રતિબિંબ ઝીલતો આવ્યો છે. આથી સાહિત્ય અને સમાજ વચ્ચેનો અવિનાભાવી સંબંધ સદાકાળ સ્થપાયેલો રહેશે.

કોઈ ઋષિને તો મેં જોયા નથી, પણ હા; ધીરુભાઈ ઠાકરને જોયા છે. સચિન તેંડુલકર ‘નર્વસ નાઈન્ટી’નો ભોગ અનેક વાર બન્યો છે. જ્યારે ૮૦ની વય ઓળંગ્યા પછી યે ધીરુભાઈના કામ કરવાના ઉત્સાહમાં કદી ઓટ આવી નથી. ચહેરો હંમેશાં ખીલેલો અને પ્રસન્ન. મોં પર તેજ ઝળહળે. એમના માર્મિક સ્મિતથી માંડીને ખડખડાટ હાસ્યના રણકાર હજીય જાણે દેખાય છે, સંભળાય છે. એમની સેન્સ ઓફ હ્યુમર પણ ગજબની. એમની વાતોમાં ભીતર બેઠેલો નાટ્યકાર પણ સહજ પ્રગટ થતો રહે. થોડાક મહિના પહેલાંની વાત. એમણે ગંભીરતાપૂર્વક મને પૂછ્યું, ‘ઓફ રેકર્ડ, એક પ્રશ્ન પૂછું – છેલ્લા ‘પરબ’ના પૂંકા પર આવું ચિત્ર છાપવાનું કોઈ પ્રયોજન હતું કે ?’ પછી ગંભીર ચહેરે થોડો પોઝ લીધો ને પછી ખડખડાટ હસ્યા. એ અંકના પૂંકા પર વાંદરાઓનું ચિત્ર હતું – જાણે એકબીજાથી આગળ જવાની હોડ બકતા ! એમના દીર્ઘાયુનું રહસ્ય પણ મને આ જ લાગ્યું છે – સદા પ્રસન્ન રહેવું તેમજ સતત કામ, કામ અને કામ. એમને ૮૦ વર્ષ પૂરાં થયાં ત્યારે પ્રીતિ શાહે એમનો ઇન્ટરવ્યૂ લીધેલો, તેમાં એમણે કહેલું કે ‘સુખની વ્યાખ્યા એ છે કે મન આનંદમાં રહે.’ નાના હતા ત્યારે એમને આનંદી કાગડાની વાર્તા બહુ ગમતી. ૮૬ વર્ષનું એમનું જીવન પ્રવૃત્તિમય અને આનંદમય રહ્યું છે. તેઓ ક્યારેય નિવૃત્ત થયા નથી. હજી પણ તેઓ પ્રવૃત્ત છે – એમનાં શિષ્યોમાં રોપેલાં બીજ થકી. માંદા હોય અને પથારીમાં પડ્યું રહેવું પડે એ સિવાય તેઓ ‘વિશ્વકોશ’માં હાજર...

ચંદ્રકાન્ત શેઠની તબિયત ઠીક ન હોય એવી ખબર પડે ને હું એમના ઘરે જઈ તો તેઓ માંદગીમાંય ‘વિશ્વકોશ’નું કામ કરતા હોય ! હું કહું, ‘સાજા થાવ પછી આ કામ કરો તો ના ચાલે ?’ તો ભાવપૂર્વક કહે, ‘ના, મારા ગુરુનું કામ છે. કરવું જ પડે.’ ગુરુનું કામ કરવાનો આનંદ એમના ચહેરા પર દેખાતો હોય, માંદગીને દૂર હડસેલતો ! આવા અનેક શિષ્યોની પેઢીઓની પેઢીઓ એમને તૈયાર કરી છે. ચંદ્રકાન્ત શેઠ, કુમારપાળ, ‘વિશ્વકોશ’ની ટીમ તથા અન્ય શિષ્યો થકી એમણે ચીંધેલાં કામો સતત ચાલતાં રહેશે. ‘વિશ્વકોશ’માં ધીરુભાઈ સેવ-મમરા લઈને આવતા ને સાંજે બધા મિત્રો સેવ-મમરા ખાતા. નાસ્તો હળવો ને એ દરમિયાનની વાતોય હળવીફૂલ. એમના વ્યક્તિત્વમાં એક સજીવી હળવાશ હળુહળુ મહેક્યા કરે. એમની મેનેજમેન્ટને લગતી કોઠાસૂઝનું રહસ્ય ‘સેવ-મમરા’માં છે. કોઈ પણ પ્રશ્ન ઉકેલવાની એમની કોઠાસૂઝ અદ્ભુત.

આશરે ૧૯૭૮માં મણિલાલ સાથે હું ધીરુભાઈના ઘરે ગયેલો. ત્યારે મારું એક પણ પુસ્તક પ્રગટ થયું નહોતું. સામયિકોમાંય ખાસ કર્યું વિશેષ પ્રગટતું નહોતું. ત્યારે ધીરુભાઈએ એમનું એક પુસ્તક મને ભેટ આપેલું, મારું નામ લખીને ! તેઓ આ જગતને કશું ને કશું આપવા માટે જ જાણે જન્મેલા. ‘વિશ્વકોશ’ તથા ‘બાળ વિશ્વકોશ’ તો એમની આપણા સમાજને કેવડી મોટી ભેટ !

એમના ઘડતરમાં ગુરુ કે. બી. વ્યાસનો મહત્ત્વનો ફાળો હતો. રા. વિ. પાઠકસાહેબ પાસે એમણે પીએચ.ડી. કર્યું. મણિલાલ નભુભાઈ વિશે એમણે દસેક વર્ષ અભ્યાસ કર્યો અને મહાનિબંધ લખ્યો. નાટક, વિવેચન, ચરિત્ર, નિબંધ, પ્રવાસ અનુવાદનાં પુસ્તકો ઉપરાંત સાહિત્યનો ઇતિહાસ તેમજ વિશ્વકોશના પચીસ ગ્રંથોનું સંપાદન ! કેવું ગંજાવર કામ. ગુજરાત કોલેજમાં હતા ત્યારે તેઓ ટેનિસ રમતા. વિનોદ કિનારીવાલા શહીદ થયા ત્યારે ધીરુભાઈ પણ માથામાં ડી.વાય.એસ.પી.ના મારથી ઘાયલ થયેલા. મોડાસા જેવા પછાત વિસ્તારમાં સામાજિક કાર્યકર તરીકે જવું તેવી સભાનતા સાથે તેઓ ગુજરાત કોલેજ છોડીને ૧૯૬૭માં મોડાસા ગયેલા. પછી તો તેઓ મોડાસા કોલેજને કોઈ સારી યુનિવર્સિટીના સ્તર કરતાંય ઊંચે લઈ ગયેલા.

ધીરુભાઈનો પરિવાર કેટલો વિશાળ ! હિનાબહેન, નીતિનભાઈ અને અન્ય સગાં ઉપરાંત એક વિશાળ પરિવાર ! વતન તથા સાબરકાંઠા જિલ્લાનો પરિવાર, મોડાસા કોલેજનો પરિવાર, અનેકાનેક શિષ્યોનો પરિવાર, ‘વિશ્વકોશ’નો પરિવાર, દેશ-વિદેશમાં રહેતા, સાહિત્ય તથા શિક્ષણ સાથે સંકળાયેલા સહુ કોઈ જાણે એમના પરિવારજનો ! રણજિતરામ સુવર્ણચંદ્રક કે અન્ય પારિતોષિકનો સમારંભ હોય, પારિતોષિક-વિજેતા સર્જકને પોતાના તરફથી ધીરુભાઈ શાલ ઓઢાડી સન્માન કરે. ‘વિશ્વકોશ’માં સાહિત્ય સિવાયની અન્ય કલાઓ તથા વિજ્ઞાન અને બીજાં ક્ષેત્રોને પણ એમણે સાંકળ્યાં છે. આ બધાં ક્ષેત્રો સાથે સંકળાયેલા કલાકારો અને વિદ્વાનો પણ તેમના પરિવારજનો ! આ અર્થમાં તેઓ મૂઠી ઊંચેરા ‘વિશ્વમાનવી’ બની રહ્યા. ‘વિશ્વકોશ’ના સર્જનહાર આ વિશ્વમાનવી જાણે આખાયે વિશ્વને એમના બાહુઓમાં લઈને જીવ્યા, ભરપૂર આનંદથી જીવ્યા.

જેમ ‘કાવ્ય એના આસ્વાદમાં જીવે છે.’ એમ ગુરુ એમના શિષ્યોમાં જીવે છે. ધીરુભાઈ પણ એમનાં શિષ્યોમાં જીવે છે અને જીવશે. ધીરુભાઈને પ્રણામ સહ વિરમું છું.

શ્રી ધીરુભાઈ ઠાકર તથા શ્રી ગણેશ દેવીને સાહિત્ય અને શિક્ષણ માટે પદ્મભૂષણ જાહેર થયો છે. ચિત્રકલા માટે કવિ શ્રી ગુલામ મોહમ્મદ શેખને પદ્મભૂષણ જાહેર થયો છે. કવિ શ્રી ચિનુ મોદીને ‘ખારો ઝરણ’ કાવ્યસંગ્રહ માટે સાહિત્ય અકાદમી, દિલ્હીનો એવોર્ડ મળે છે. સહુને અભિનંદન.

આવજો | નિરંજન ભગત

જ્યારે જ્યારે તમારું મન માને ત્યારે આવજો !
આવો ત્યારે 'આવું છું' એવું કશું યે ના ફૂલવજો !

વર્ષો લગી મળતા'તા મળજો એ રીતે,
મારી સાથે હળતા'તા હળજો એ પ્રીતે;
મનમાં જે હોય તે ફૂલજો, મનને ના તાવજો !

હું તો તમને દેહ-મનથી વરી હતી,
વિધાતાની વક્તા તે પાછી ફરી હતી;
હવે પછી આ વાત મનમાં કદી ના લાવજો !

પુનઃ | દેવેન્દ્ર દવે

આવે કપોત ઘરમાં હળવેક ઊડી
બેસે પણે લઘુક છાજલી પે ઠરીને,
- સંગે કપોતિની વળી ધસતી ડરીને
આશા ભરી અરવ - હું કરી દષ્ટિ ફૂડી.

જોતી રહું - અણગમો જબરો સતાવે :
આ શી બલા ! મુજ ગૃહે કરશે જ ધામા,
એકેક એ તણખલાં લઈને ઉધામા
(માળો કરી) મચવશે... નડશે - ન ફાવે.

આવા વિચાર કરતી - વળતી ઉડાડું -
ઊડવું તદા યુગલ જે ઘુઘવાટ મેલી !
ગર્જ રહ્યો ઉદધિ શો પડઘો, ન ઠેલી
એને શકું - વિકલ આ ઉર શુષ્ક રાડું...

પાછી ફરું નજર જ્યાં કરું બેય ખેલે :
ચંચૂ મહી તુણ - પરસ્પર લીન ગેલે !

૧
મારા અંતેવાસી
તું ક્યારે બહાર આવીશ ?
તારા અંત પછી.

૨
આમ આ
કોણ ખડકાઈ ગયા છે
તારી આસપાસ ?
ડાઘુઓ.

૩
કોની હાર નક્કી છે -
તારી કે મારી ?
બેયની.
કેમ ?
બેય છીએ
હાર્યા જુગારીઓ -
તું બહાર છે,
હું અંદર.

૪
આમ છલાંગ મારીને
કોણે
તારી ગળચી પકડી છે ?
મોં.
કેમ ?
મને પરાસ્ત કરવા.

૫
કયા ઈરેઝરથી
સતત તું
તને ભૂંસી રહ્યો છે ?
કામ, ક્રોધ ને લોભથી.

૬
આ
શેની.
ઢમઢોલ ઉજવણી ચાલે છે ?
મારા અગ્નિદાહની.

૭.
કોણ તકલાદી છે -
આ સૃષ્ટિ કે દષ્ટિ ?
દષ્ટિ.

૮
તારા ધૂંધવાટના ધુમાડાથી
તું ગૂંગળાઈને મરી જઈશ.
એને અટકાવ હવે.
સાથે જ અટકવાનો સંકલ્પ છે.

૯
કોણ ડૂસકાં ખાય છે ?
દુઃસ્વપ્નોથી ત્રસ્ત ત્રસ્ત
એવી ઊંઘ માવડી.

તા. ૧૨-૪-૨૦૧૩

સમીક્ષા/ગ્રંથાવલોકન

લિટરેચરના પાઠથી ઘડપણના પાઠ સુધીનો કાવ્ય-પ્રવાસ | રાધેશ્યામ શર્મા
[‘પેન્સિલવેનિયા એવન્યૂ’ : કવિશ્રી - નટવર ગાંધી, પ્રકાશક : ઇમેજ પબ્લિકેશન્સ પ્રા. લિ. મુંબઈ-
અમદાવાદ, પ્ર. આ. ૨૦૧૧ પૃ. ૯૬, કિં. : રૂ. ૨૫૦/-.]

કવિશ્રી નટવર ગાંધી કોલમ્બિયા સરકારના જિલ્લા-મુખ્ય આર્થિક અધિકારી હોવાના નાતે એક પ્રતિષ્ઠિત હિસાબનવીસ ખરા, પરંતુ વિદેશગમન કરી, ઠરીઠામ થયા તોયે કાવ્યસર્જન કરવાનું ના ભૂલ્યા. હિસાબ આપ્યો એમણે – ૨૦૦૪માં ‘અમેરિકા, અમેરિકા’ અને ૨૦૦૬માં સ્વદેશની સ્મૃતિમાં ‘ઇન્ડિયા, ઇન્ડિયા’ એમ એ સંચયોમાં. કાવ્યવ્યાપારના પ્રોત્સાહકો હતા. ‘કવિતા’-ચાહક સુરેશ દલાલ અને કવયિત્રી પન્ના નાયક. ‘કવિતા’ ઉપરાંત ‘કુમાર’, ‘કવિલોક’ જેવાં સામયિકોમાં કૃતિઓ પ્રકાશિત થતી રહી.

હમણાના સંગ્રહ ‘પેન્સિલવેનિયા એવન્યૂ’ની અંતર્વસ્તુ સાતેક વિભાગોમાં પ્રસરી છે : ‘અહીં અમેરિકા’માં. ‘નટવરસરના પાઠ’, ‘મહાભારતનાં પાત્રો’, ‘અણંદસ’, ‘અંતરંગ’, ‘સદ્ગત પત્નીને’, ‘અમે બે’ આદિમાં.

વૈયક્તિક આત્મનિરીક્ષક ચિંતન ‘અહીં અમેરિકા’માં રચનાથી માંડી સંચય આખામાં રૂપાન્તરે રેલાયું છે. જેમ કે,

‘...રોજ રોજ હું, જાતનો હિસાબ લઉં.

વર્ષને અંત એવો અધીરો થતો કે

જતો દોડીને જોઉં છું દર્પણે,

ફેરફાર શું થયો ? કે રહ્યો જે હતો તે જ તેવો જ હું ?’

કાવ્યનાયક, દર્પણ જોવા કોઈ નાર્સિસ્ટિક ઇચ્છાથી દોડી જતો નથી પણ જાત-ઓળખના અંદાજ મેળવવા જાય છે :

‘આપને આદમી જે ખડો – જરૂર ઓળખું વળી – તે કહે’ :

(પૃ. ૨૨-૨૩)

આયનો, અરીસો, દર્પણ અત્રે અને અન્યત્રે તથ્યપ્રદર્શક પ્રતિરૂપ લેખે સુલભ છે :

‘બીજાનો જો પ્રેમ નહીં તો

પોતાનો તો નહીં જ નહીં

નહીં અરીસે જોવું ઝાઝું, મન બગડે ત્યાં તારું સાજું’

(‘પાઠ ત્રીજો – પ્રેમ-વિરહનો પાઠ’, પૃ. ૩૮)

‘પાઠ ચોથો – ઘડપણનો પાઠ’માં પણ અરીસો ટપક્યો છે, પણ ‘મૂક’ વિટનેસ તરીકે :

‘દિવસ રહ્યા જે જૂજ તેમાં
મૂક અરીસે જોવી ગણવી,
ચહેરે પડતી આંખે કઠતી કૈંક કરચલી ઊંડી.’

(પૃ. ૪૨)

‘લિટરેચર’ના ચાર પાઠમાં પહેલો પાઠ જેટલો સુપાઠ્ય છે એટલો સચોટ વાસ્તવિક છે : ‘મૂક કવિતા, લેખ લખી દે, છાપાંવાળા છાપે તે એવો... શ્લોક વળી એકાદ ઉમેરી... ટાંકી પંક્તિ સૂફી કેરી’ વગેરે વગેરે. નટવર સરે રચનાના અંતે, છેલછબીલા દિલ્હી દરબારના એવોર્ડ વિશે કોઈક અનુભૂત યથાર્થતાની યોગ્ય નુક્તાચીની કરી છે :

‘દિલ્હીના દરબારી કહેશે આવો આવો, લેખ લઈને,
કચકચ કરતા ચોખલિયા સહુ એમ કહે કે
લિટરેચર નહીં થાય આમ પણ
ચંદ્રક મળશે, અઢળક અઢળક પૈસો મળશે
...નામ બધે ઝળહળશે
...રમવા મંડ તું રમત શબ્દની અદબ કરી ગુરુ નટવરસરની.’

(પૃ. ૩૦-૩૧)

લેખ-મહાત્મ્ય કેટલું કે કવિતા, લવિતાના નિમ્ન સ્તરે પડતી મુકાવાના વિષમ સંયોગોનું વિજ્ઞાપન કરે !

‘જીવનમરણનો પાઠ બીજો’માં તથાગત-બુદ્ધનિષ્કર્ષ દુઃખમ્ દુઃખમ્ દુઃખમ્ની ત્રિગુણી રસી નોંધીને તથાકથિત સંતોના સુખમ્ સુખમ્ સુખમ્ મેવાના કોન્ટ્રાસ્ટ-અખાની, ભોજાની અલગ અદાથી – અત્રતત્ર વેર્યા ને વેતર્યા છે !

‘તું સંતોની સેવા કરતો
ને સંતો તો મેવા ખાતા, હરતા ફરતા મજા કરે
તારે માટે રહે આખરે લોટી ને લંગોટી.’

(પૃ. ૩૪)

‘ચોથો પાઠ ઘડપણનો’ ચીંધ્યો ત્યાં ભૂલેચૂકે ઘરડો ના થવાનો સ્પષ્ટ બોધ આપી લાલ બત્તી પણ ધરી છે :

‘સાધુ સંતો, મુનિજન ગુરુજન,
કિરતન કરતા સ્વામી સુરીજન,
ઢોંગી, લુચ્યા, એ સર્વેથી ચેતી ચાલી, ધરવું ધ્યાન હરિનું
નામ રામનું જીભે રાખી કરવું કામ હરિનું.’

(પૃ. ૪૩)

વૈષ્ણવજનનું સુરેખ પાત્ર દોરી એમનાથી ચેતવાનું બોધી એવાઓની આવી પ્ર-વૃત્તિનો (પેન્સિલથી નહીં પણ) પેનના એક લસરકાથી ક્યાસ કાઢી દીધો છે : ‘સંતોનું

સન્માન કરે, અને સંતો વળી એમનું સન્માન કરે !' (પૃ. ૬૪) આમ છતાં 'સદ્ગત પત્નીને' રચનામાં, સંતોનો ઉલ્લેખ વિધેયાત્મક સંકેત વહે છે :

હવે તારે ના કેં ગડમથલ કંકાસ કલહો
તું તો સંતો સાથે હરિભજન ને ગોષ્ઠિ કરતી.

(પૃ. ૮૬)

અહીં 'છતાં ખુલ્લી રાખી ખડકી - કદી તું પાછી ફરી જો' પંક્તિ કવિ-પત્નીની આર્ટ્ર અપેક્ષા સ્ફટિકમઢી પારદર્શક ઊતરી છે. આગળ ઉપર 'અહીં ખૂણે'માં 'ફોરેન ફરનિયર' સાથે મલકતી 'મોટી મર્સિડીઝ'નો વૈભવ પેલા ખાલીખમ ખૂણાને સભર કરવામાં નિષ્ફલ નીવડ્યાનું કારુણ્ય ગૂંથાયું છે. ગૃહિણી શબ્દનો આ વિભાગની રચનાઓમાં 'ઘરૂણી' રૂપે ઉલ્લેખ આત્મીયતાના પર્યાય સમો નીખર્યો છે.

પ્રત્યેક વિભાગ આગળ સંગ્રહમાં પેજની ડાબી બાજુ એક એક વિષયલક્ષી ચિત્ર છપાયું છે એમાં 'સદ્ગત પત્નીને' સામેનું ચિત્ર એક ફોટાની માત્ર ફ્રેમ છે જેમાં ફોટો જ નથી - કેવળ શૂન્ય છે ! (પૃ. ૮૦)

બીજું એવું અર્થસમર્થક ચિત્ર - તીરકામઠાનું જામા પેજ પર છે. વસ્તુવિષયનો વિભાગ છે : 'મહાભારતનાં પાત્રો'. નાનાભાઈ ભટ્ટ કથિત મહાભારતના પાત્રોને અનુસરી નટવર ગાંધીએ. સંસ્કૃત દેવગિરાલંકૃત સોનેટમાળા રચી છે એમાં વ્યાસથી પ્રારંભી કર્ણ, કુંતી, દ્રૌપદી, દુર્યોધન, ભીષ્મ જેવાં પાત્રો પ્રભાવકતાથી વિહર્યાં છે. અત્રે પ્રત્યેક કૃતિમાં આવતા ભાષાકીય મહાકાવ્યસંદર્ભો, શ્લોકો સહિત ઉઘાડી ભાવકો માટે ઉપયોગી ભાથું રજૂ કર્યું છે.

'દુર્યોધન' રચનામાં પણ કર્તા ગાંધીને ગમનું 'દર્પણ' સુચારુ રીતિએ ઝલમલ્યું છે : 'નિહાળું કદી દર્પણે, પૃથ્વી, નર્ક, સ્વર્ગે બધે' (પૃ. ૫૫) આ લખનારને દેવવ્રત 'ભીષ્મ' છંદસુબદ્ધ કૃતિનો અંત સ્પર્શી ગયો :

નિહાળી નતમસ્તકે ઋતુમતી સતી મંડપે,
સહિષ્ણુ સહુ ભષ્ટ સાથ રહીને તમે ભષ્ટ છો,
કરુણ કથની તમારી, હતશૌર્ય વાર્ધક્યમાં
પડી ધૂળ, મહાપુરુષ, તવ ભવ્ય માનવ્યમાં'

(પૃ. ૫૭)

ઉપાલંભની અહીં મૂલ્યવિશદતા ઉમાશંકરની કાવ્યબાનીની યાદ આપે તો 'ગોઠડી' કવિતામાં મૃત્યુ સાથેની સંગોષ્ઠિ નિરંજન ભગતની શૈલીછાંટ ધરતી પ્રાંજલ સંકલ્પમાં પરિણમી છે : 'મારે એવું રમવું નથી જ્યાં હારવું એ જ મર્મ, મારે એવું જીવવું નથી, જ્યાં જીવવું એ જ કર્મ.' (પૃ. ૭૮)

એક તરફ મૃત્યુની સાથોસાથ ટોકતી સદ્ગત પત્ની એકબીજાના પર્યાય બને છે : 'કોણ મને દરોજ ટોકે છે કે મેં ખોટી ટાઈ પહેરી છે ?... ગાડીમાં બાજુની સીટ પર

બેસીને કોણ ટોક ટોક કર્યા કરે છે ?' (પૃ. ૬૩) તો બીજી તરફ 'પિનડ્રોપ સાયલન્સ'માં ધારદાર પ્રશ્ન ચમકાવે છે : 'તમને થશે કે તો પછી સાથે રહેવાનો અર્થ શો છે ?' (પૃ. ૬૮) તો 'અમારા દાંપત્યે'ના ખાતામાં તો સીધું કન્ફેશન છે : 'ચલાવ્યું છે ગાડું સહજીવનનું લોકશરમે...' (પૃ. ૯૧). બૌદ્ધિક પ્રામાણિકતા માટે માન થાય આ કબૂલાતનામાથી. ભાવક પૂછી શકે હવે શું ? તો કવિહૃદયે આશ્ચર્ય કરતા હોય એમ સંગ્રહની સ્ટારપંક્તિ - મધુર સમાપનની પરંપરાને અનુસરી - પંચેન્દ્રિય વિશ્વની પ્રકૃતિને પ્રણમી વિ-રચી છે :

‘અહીં આજુબાજુ જગત વસતું ત્યાં જ વસીએ
હવે ઝાઝા છે ના દિવસ, સખી, ઉલ્લાસ કરીએ.’

(પૃ. ૯૪)

કવિશ્રી નટવર ગાંધીએ 'પેન્સિલવેનિયા એવન્યૂ'માંની છંદોબદ્ધ, અછાંદસ આદિ રચનાઓ પેન્સિલથી લખી હોત તો રબ્બરથી ભૂંસી શકાત. પણ હૃદયપૂર્વક લખી હોવાથી આવકારપાત્ર. ઘડપણના પાઠ લિટરેચરમાં હવે કેમના ઊતરશે તે ભવિષ્યને કહેવા દઈએ...

‘નાનીલુ’ : તેલુગુના એક વિશેષ કાવ્યસ્વરૂપનું

ગુજરાતીમાં અવતરણ.. | રમણીક સોમેશ્વર

['નાનીલુ' : ડૉ. એન. ગોપી, અનુવાદ : ઉર્વીશ વસાવડા, પ્ર.મીડિયા પબ્લિકેશન્સ-જૂનાગઢ, પ્ર.આ. ૨૦૧૧, પૃ. ૬૭+૭, કિં. : રૂ. ૬૦/-]

દક્ષિણ ભારતની ભાષાઓમાંથી અને તેમાંય તેલુગુમાંથી ગુજરાતીમાં પ્રમાણમાં બહુ ઓછા અનુવાદો થયા છે. આ પુસ્તક એમાં એક આહ્લાદક ઉમેરણ છે. ડૉ. એન. ગોપી તેલુગુ ભાષાના સુવિખ્યાત કવિ છે. એમના દીર્ઘકાવ્ય 'જળગીતે' એમને દેશ-વિદેશમાં ખ્યાતિ અપાવી છે. 'જળગીત' અને 'સમયને સૂવા નહીં દઉં'ના અનુવાદો દ્વારા હવે તેઓ ગુજરાતી કાવ્યજગતમાં પણ જાણીતા છે. ગુજરાત અને ગુજરાતી કવિતા પ્રત્યે એમને પ્રીતિ છે. નવેમ્બર-૨૦૧૦માં તેઓ કચ્છ-સૌરાષ્ટ્રની મુલાકાતે આવી ગયા. સાહિત્ય અકાદમી (દિલ્હી) દ્વારા ભુજમાં 'જળગીત' સંદર્ભે એક કાર્યક્રમ પણ યોજાયો અને જૂનાગઢમાં પણ સાહિત્યગોષ્ઠિ થઈ.

પોતાની આગવી ગઝલો માટે જાણીતા કવિ ઉર્વીશ વસાવડાએ 'ગિરનાર સાદ પાડે' અને 'ઉત્તંક' જેવાં બે દીર્ઘકાવ્યો પણ આપ્યાં છે. 'નાનીલુ'ના અનુવાદ દ્વારા તેઓ કાવ્યાનુવાદમાં પ્રવૃત્ત થયા છે. તેઓ આપણા પ્રયોગશીલ અને વિકાસોન્મુખ કવિ છે.

પ્રકૃતિ અને પરિવેશ પ્રત્યેનો અનુરાગ, મનુષ્યચેતના અને સમાજચેતના સાથેનો નિસબતપૂર્વકનો અનુભવ, અધ્યાત્મ અને સંતસાહિત્ય સાથેનું સાયુજ્ય - જેવાં તત્ત્વો

દ્વારા કવિ એન. ગોપી અને ઉર્વીશ વસાવડાના તાર ક્યાંક જોડાતા અનુભવાય છે.

નાનીલુ તેલુગુ ભાષાનો એક વિશેષ કાવ્યપ્રકાર છે, જેનો થોડો પરિચય અનુવાદકે ભૂમિકામાં આપ્યો છે. કવિ એન. ગોપી સાથેની ગોઠડીમાંથી મને એવું જાણવા મળ્યું કે વર્ષ ૨૦૦૦માં એમણે આ નવા કાવ્યસ્વરૂપનો આવિષ્કાર કર્યો અને પછી તેલુગુમાં ‘નાનીલુ’નાં વર્તુળો વિસ્તરતાં રહ્યાં. શતાધિક નાનીલુ-કવિઓના શતાધિક નાનીલુ-કાવ્યસંગ્રહોથી તેલુગુ કવિતાની છાબ ઊભરાતી રહી. નાનીલુનું કલેવર જોતાં જાપાનનું ‘હાઈકુ’ યાદ આવે. પણ એન. ગોપીને સત્તરાક્ષરી હાઈકુની બદ્ધ સીમામાં સંકડાશનો અનુભવ થયો. આંધ્રના કબીર સમ ગણાતા સંત કવિ વેમના પર ડૉ. ગોપીએ પીએચ.ડી. કર્યું છે. વેમનાએ પ્રયોજેલા ચાર પંક્તિના એક પ્રાચીન તેલુગુ છંદ પરથી ગોપીને ‘નાનીલુ’ માટેની પ્રેરણા મળી. કવિતાને લવચીક બનાવવા એમણે ૨૨ થી ૨૫ અક્ષરોનું મુક્તરૂપ સ્વીકાર્યું. ઉર્વીશ વસાવડાએ આ સ્વરૂપ સંદર્ભે એમની ભૂમિકામાં વધુ વિગતો આપી જ છે એટલે અહીં આટલું જ.

અનુવાદ અને એમાં પણ કવિતાનો અનુવાદ જુદી જ સજ્જતા માગે છે. ઉર્વીશ વસાવડાએ આ અંગે પણ ખાસ્સું મનોમંથન કર્યું છે. શ્રી કુંવર નારાયણ, ચંદ્રશેખર પાટિલ અને શ્રી હરીશ મીનાશુની અનુવાદ વિશેની વિભાવના અને અનુવાદ – પ્રક્રિયામાં નિમજ્જન કરતાં કરતાં તેઓ પોતાના મનોભાવો પણ સ્પષ્ટ કરતા રહ્યા છે. અનુવાદક પોતે કવિ છે તેથી એમની ખેવના અનુવાદ દ્વારા ઇતર ભાષાની કવિતાને પામવાની અને કવિતાની શરતે કવિતાનો અનુવાદ કરવાની રહી છે. મૂળ તેલુગુ કવિતાના અંગ્રેજી અનુવાદમાંથી આ લઘુકાવ્યો એમણે ગુજરાતીમાં ઉતાર્યાં છે, પણ મૂળ સાથેનો નાડ-સંબંધ જાળવવા તેલુગુ અને ગુજરાતી બંને ભાષાઓ જાણનાર હૈદરાબાદના હિંદી ભાષાના કવિ-પ્રાધ્યાપક કિશોરીલાલ વ્યાસનું પરામર્શન લીધું છે.

અહીં એન. ગોપીના ૧૬૩ નાનીલુનો અનુવાદ આપણને સાંપડે છે. એમાંથી પસાર થતાં મૂળ કવિના કાવ્ય-સ્ફુલ્લિંગો અને અનુવાદકની અનુવાદકળાની થોડી આસ્વાદલક્ષી ઝલક મારે અહીં સંક્ષેપમાં આપવાની છે. પ્રકૃતિ સાથેનો અનુબંધ અને એમાંથી નિર્માણ પામતાં કલ્પનો આ કાવ્યોનું એક આસ્વાદ-બિંદુ છે. જુઓ, પાનખરનું રૂપ અહીં કેવું ઝિલાયું છે :

પણોને ચૂંટી ચૂંટી
ભરી દીધી આ છાબ,
રહી ગયું વૃક્ષ એકલું
પર્ણહીન.

ચાર પંક્તિઓ અને ૨૭ અક્ષરોના આકારમાં રસજાતા અનુવાદ સાથે – અનુવાદક પણ નાનીલુ કાવ્ય-સ્વરૂપ અને કવિતાની સંનિકટ રહ્યા છે. બીજું એક સુંદર કલ્પન પણ

જરા જોઈ લઈએ.

આકાશમાંથી ટપકેલું :
વર્ષાબિંદુ
ફૂંપળ સ્વરૂપે કરે છે
મધુરું સ્મિત.

કવિની ભાષામાં ચિત્રાત્મકતા છે. યોગ્ય શબ્દપસંદગી અને કાવ્યાત્મક અભિવ્યક્તિ દ્વારા અનુવાદક પણ બહુધા આવી ચિત્રાત્મકતા સિદ્ધ કરી શક્યા છે. થોડાં ઉદાહરણો દ્વારા જ આપણે કવિતા અને તેના અનુવાદને પામવાનો યત્ન કરીએ.

પ્રત્યેક રાત્રી
પુનરુક્તિદોષ,
પ્રત્યેક પ્રભાત
તાજું મુલાયમ સ્મિત.

(પુસ્તકમાં 'પુનરુક્તિ' છપાયું છે એ કદાચ મુદ્રણદોષ હશે) - સરળતા અને સીધું પ્રત્યાયન કવિતા અને તેના અનુવાદમાં લક્ષિત થતું અનુભવાય છે.

મુખ્યત્વે અછાંદસ કાવ્યો જ લખતા એન. ગોપી કવિતામાં આંતરલયની વાત પણ એમનાં કાવ્યોમાં અને અન્યત્ર કરતા જણાયા છે. ઉર્વીશ વસાવડા મૂળ રચનાનો પરિવેશ જાળવવા પ્રયત્નિત છંદોમાં અનુવાદ ન કરવાના મતના છે, પણ અનુવાદમાં ક્યાંક સહજભાવે માત્રિક છંદો આવ્યા છે અને ત્યાં પણ એની કાવ્યાત્મકતા આપણને આકર્ષે છે. દોહરાનો રણકો આ નાનીલુમાં સાંભળો :

પંખી સ્થિર ન રહી શકે
ઊડે નહીં પાષાણ,
વિવાદ કરવો એ વિશે
વ્યર્થ જવાનો જાણ.

ગ્રામચેતના પર નગરચેતનાનો પ્રભાવ એ પણ આ કાવ્યોમાં જોવા મળતું એક ધ્યાનાકર્ષક બિંદુ છે. નગરજીવનની વિડંબનાની અભિવ્યક્તિ આ નાનીલુમાં જુઓ :

શહેરમાં
ક્યાં રહ્યાં છે મેદાનો ?
હવે તો કદાચ શોધવું પડશે
આકાશ પણ !

તો, મનુષ્યચેતનાનું સૂક્ષ્મ સંવેદન ઝીલતું આ નાનીલુ સ્વયં પોતાની વાત કહેશે :

ફૂલો વેચતી
આ અંધ બાળા
લાગે છે વહેંચી રહી છે

મનોહર દશ્યો.

અંગ્રેજી-Sellingના વેચતી અને વહેંચતી એવા ભાવ-સંકેતો અનુવાદમાં સુંદર રીતે વણી લેવાયા છે.

પ્રકટ કે પ્રચ્છન્ન રૂપે જીવન-દર્શન પણ આ કાવ્યોમાં અભિવ્યક્ત થતું રહ્યું છે. આવી ક્ષણોને પણ અનુવાદકે કુશળતાથી ઝીલી છે. એક ઉદાહરણ જોઈએ :

માટીનો ફૂટ્યો ઘડો

વિષાદ એનો શાને ?

ધરા તો સજ્જ થઈ રહી છે

નવા ઘાટ ઘડવાને.

અનુવાદકનું લક્ષ્ય તો છે ‘કવિતા સામે કવિતા’નું, તેથી તેલુગુ કવિતાને ગુજરાતી કવિતા બનાવવા તેઓ યત્નશીલ રહ્યા છે. પૃષ્ઠ-૬૧ પરના એક કાવ્યાનુવાદમાં આવી પંક્તિઓ આવે છે : “તારાઓ ખેરવવા માટે / નભ ના ઝંઝોડાય.” – આ નભ ઝંઝોડવાની વાત તેલુગુ કવિતાને કેવી સુંદર રીતે ગુજરાતીમાં રોપી આપે છે ! લય, ભાષાકર્મ, શબ્દપસંદગી દ્વારા આવા રમ્ય રૂપાંતરણનાં ઉદાહરણો ભાવકને પુસ્તકમાંથી મળી રહેશે. હા, ક્યાંક સીધાં-સપાટ વિધાનો જેવાં કાવ્યો મૂળ તેલુગુમાં કઈ રીતે લખાયાં હશે એ જાણવાની ઉત્કંઠા પણ ભાવકના મનમાં જાગે.

અહીં એક લાભ એ છે કે જેમાંથી આ અનુવાદ થયા એ અંગ્રેજી અનુવાદો પણ સાથે અને સામે જ મુકાયા છે. એ ભાવકને પણ અનુવાદપ્રક્રિયામાં જોડાવાનો અવકાશ રચી આપે છે. એમ જોડાતાં પ્રથમ કાવ્યમાં જ મને થયું. અરે ! આ ‘વિપ્લવ’ શબ્દ તો સુનિયોજિત બળવાનું ચિત્ર ઊભું કરે છે; પથ્થરમારાની આ ઘટના સાથે ‘તોફાન’ શબ્દ મુકાયો હોત તો ? વળી, પૃ. ૪૪-૪૫ પર helicopters શબ્દનો અનુવાદ ‘પવનદૂતો’ વાંચતાં મારું મન મને ‘પવનપાવડી’ શબ્દ ભણી લઈ ગયું... આમ અનુવાદપ્રક્રિયામાં ભાવકને પણ સંડોવણીનો સુયોગ સાંપડે એવ આનંદની વાત.

આપણા માટે પ્રમાણમાં અનભિજ્ઞ એવી તેલુગુ ભાષાની કવિતાને ઉર્વીશ વસાવડાએ ગુજરાતીમાં કાવ્યદેહ આપ્યો, એટલું જ નહીં પણ એક નવા કાવ્ય-સ્વરૂપનો પણ પરિચય કરાવ્યો એ વાતનો આનંદ વ્યક્ત કરી આપણે ‘નાનીલુ’ને આવકારીએ.

ચિત્રનું શીર્ષક : માછલી અને માણસ

ચિત્રકાર : પીરાજી સાગરા (જ. ૨-૨-૧૯૩૧,

અમદાવાદ - અ. ૨૪-૧-૨૦૧૪, અમદાવાદ)

માધ્યમ : કાષ્ઠ તેમજ અન્ય સામગ્રી

માપ : ૭૧" × ૪૨"

ચિત્રકાર પીરાજી સાગરા હવે આપણી વચ્ચે નથી. લાભશંકર ઠાકરે જેમની સર્જનાત્મક ચેતનાને 'પીરાજી : will to Form' કહીને ઓળખાવી છે તે ચેતના સ્થૂળદેહે હવે આપણી વચ્ચે નથી. એમણે વિપુલ પ્રમાણમાં ચિત્રો, શિલ્પો, ભીંતચિત્રોનું સર્જન કર્યું છે. સંયોગથી પીરાજીને ઘણીવાર મળવાની આ લખનારને તક મળી છે. નજીકથી એમને ચિત્ર કરતાં નિહાળવાનો લહાવો પણ મળ્યો છે. લગભગ આઠેક વર્ષનો એમનો એવો આછોતરો પરિચય. 'સેપ્ટ'ના મુખ્ય મકાનના બેસમેન્ટમાં એમની બેઠક. સોંસરવી ઉતરતી એમની ઉપહાસ કરતી નજર ને હોઠે છેતરામણો મલકાટ. એમની બોલાશ કરવતની જેમ વેતરતી. નવોસવો તો પહેલી મુલાકાતમાં ડઘાઈ જાય એવો એમનો રૂઆબ. અને અસબાબમાં એક બેગમાં નાના-મોટા કાગળ, થોડીક પીંછીઓ, વાંસના કિત્તા, રંગની ટ્યૂબો, રંગ માટેની ડીશ ને પાણીનો વાટકો. બેઠકની બેંચ પાસે ટેકવેલી એમની ટેકણલાકડી. આસપાસ બે-ચાર યુવાનો. અને વાતોની ટેકણ લાકડીએ રચાતું ચિત્ર.

જોકે એક વખતે અમદાવાદના કળાજગતમાં એમની ધાક હતી. જીવતેજીવ કિંવદંતી થઈ ગયેલા કલાકારોમાંના પીરાજી સાગરા એક. એમના વિશેની વાતોમાં તેઓ એટલા બધા જીવિત હતા કે એમને મળનાર એમના ઉત્તરાવસ્થાના ચિત્રો જોઈને ઘડીક ભોંટપ અનુભવતા. છેલ્લે છેલ્લે ચિત્રો નાનાં ને નાનાં થતાં ગયાં હતાં, અને વિષયો વધારે પાદચ્છિક. અલબત્ત એક સમય હતો કે તેઓ માધ્યમના સ્તરે, દૃશ્યભાષાના સ્તરે, ઉત્કટ અજંબા ને આવેગ સાથે પ્રવૃત્ત થયેલા. અગાઉ વણપ્રયોજાયેલા એવાં માધ્યમો અને વિધવિધ દૃશ્યભાષાની તરેહોને એક જ ફલક પર ને ક્યારેક તો ફલકનો જ છેદ ઉડાડતાં એમણે સર્જનો કરેલાં. ચિત્રમાં સુગમતા, સુવ્યવસ્થા ને સુરમ્યતા જેવાં પાસાઓને પુનઃવ્યાખ્યાયિત કરવાની ફરજ પડે એવાં પરિણામો એમણે મેળવેલાં.

અમદાવાદમાં જન્મેલા અને અમદાવાદમાં અવસાન પામેલા આ કળાકારના ભારત તેમજ વિદેશમાં કળા-પ્રદર્શનો યોજાયેલાં. ૧૯૬૦માં મુંબઈની જે. જે. સ્કૂલ ઓફ આર્ટમાંથી આર્ટ માસ્ટર ડિપ્લોમાનો એમણે અભ્યાસ કરેલો. ૧૯૬૩થી ૧૯૮૧ સુધી આર્કિટેક્ચરની વિશ્વપ્રસિદ્ધ સંસ્થા 'Centre for Environmental Planning and

Technology' (CEPT) – માં કળાના અધ્યાપક હતા. ૧૯૮૧ પછી પણ તેઓ CEPTમાં પોતાની માનીતી જગ્યાએ આવી ને કામ કરતા અને મુલાકાતી અધ્યાપક તરીકે સેવા આપતા રહેલા. ડિઝાઇન સ્કૂલમાં અધ્યાપક હોવાથી એમની કળામાં માધ્યમ તરફનો એમનો ઝોક સવિશેષ દેખા દેતો. અધ્યાપક તરીકે પણ તેઓ વ્યાખ્યાન કે ચર્ચાઓ કરીને વાત સ્પષ્ટ કરવાને બદલે ચિત્ર/શિલ્પ રચીને દાખલો બેસાડતા. કામ જ કામને શીખવે કે દિશા આપે કે ખોલી આપે એવી વાતમાં માનનારા. એટલે જ ઐતિહાસિકતા, સમસામયિકતા, અધ્યાત્મિક અભિપ્રા કે અસ્તિત્વવાદી ચિંતા વગેરેની સીધી ને ઉત્કટ અભિવ્યક્તિ એમના ચિત્રો અને શિલ્પોમાં ન પણ મળે. બલકે માધ્યમને બહેલાવવામાં વિષય ઘણીવાર ખૂંટી તરીકે ખપમાં લેવાયેલો જોવા મળે. દશ્યની દશ્યાત્મકતામાં જ બધું કલવાઈને રચાતું આવે.

ચિત્ર હોય કે શિલ્પ હોય : માણસ અને પંખી, માણસ અને ઘોડો, માણસ અને માછલી વગેરે એમના પ્રિય વિષયો હતા. અથવા તો માણસ અને ઘોડાનું કે માણસ અને પંખીનું તેઓ સાયુજ્ય રચતા. ચિત્રમાં રેખાઓની લયાત્મકતામાં અવકાશની ગૂંથણી કરતા અને શિલ્પમાં સપાટીઓની પરસ્પર સંયોજનામાં સૃષ્ટિની અખિલાઈની જાણે વાત માંડતા. 'પરબ'ના આ અંકના આવરણ પર મૂકવામાં આવેલું ચિત્રમય શિલ્પ કે શિલ્પમય ચિત્ર (કે કોલાજ !) એની સાખ પૂરશે. કળાકારે લાકડાને બાળીને માણસ અને માછલીના આકાર કોર્ચા છે. માનવ ને માછલીના આકારમાં પોતીકી (improvised) શૈલી છે. એક તરફ આકારોમાં ટેલિક બળકટતા છે તો બીજી તરફ રેતીની નક્કર રુક્ષતા છે. તો ફલક પરનાં પોલાણોમાં ઝળકતા ઘટ્ટ ને ઉત્કટ રંગો છે. માણસના ને માછલીના દેહની રેખાઓના પોલાણમાં જીવમાત્રની આદિમ કહેવાય એવી છબી આપણી સામે આવે છે. માણસની આંખોના કે મોઢાના પોલાણમાં સમય જાણે વિગલિત થી ગયો છે. આ જોતાં જ આપણને હેમિંગ્વેની લઘુનવલ Old Man and The Seaનું સ્મરણ થઈ આવે તો નવાઈ નહીં.

જેરામ પટેલ, ગુલામ મોહમ્મદ શેખ, ભૂપેન ખખ્ખર, જ્યોતિ ભટ્ટ, અતુલ ડોડિયાની જેમ જ પીરાજી સાગરા પણ ગુજરાતી સાહિત્યના પોતીકા જણ. નરી સહૃદયતાભરી એમની સંગત. સાહિત્યની મંડળીઓમાં, સાહિત્યનાં તોફાનોમાં સહુ કળાકારોની સક્રિય સામેલગીરી. સાહિત્યનો. સંસ્કૃતિનો ઈતિહાસ આ કળાકારોની નોંધ વિના અધૂરો રહેવાનો. પીરાજી સાગરાની સ્મૃતિને આધુનિક ગુજરાતી સાહિત્યની ભાવભીની અંજલિ.

□

૧૯૮૩માં પીરાજી સાગરાના સન્માનમાં છપાયેલી 'સિંહાવલોકન' નામે પુસ્તિકામાંથી સુભાષ શાહની કવિતા 'પીરાજી સાગરાનાં ચિત્રો જોતાં' સાભાર આપ સૌ માટે.

અતીતની કથા
 વ્યથા અતીતની.
 વિરાટ એક સંસ્કૃતિ તણા ચૂરેચૂરા.
 અશેષ છે બધું.
 માત્ર લાગમી
 માત્ર વેદના
 એ જ શેષ છે અહીં.
 અશ્મીભૂત શું દટાઈ જે રહ્યું
 બધું જ બહાર ચિત્રમાં સમાઈ તે ગયું.
 ધ્વસ્ત સંસ્કૃતિ મહીં જ કાટમાળ ખેડતા
 યંત્રચક્રની કરાલ ભીંસમાં જ ત્રસ્ત સૌ
 મનુષ્ય, અશ્વ, મત્સ્ય, સૂર્યનાં
 વિરાટ ને વિવિધ રૂપ.
 યુદ્ધના કુરૂપની કથા મહીં
 શું એ જ છે ઈશું ?
 વળી શું એ જ બુદ્ધ ?
 ને વળી ગ્રસી ડસી કિસાય શહેરને
 પડ્યા છે કાલ-સર્પ આ ?
 ક્યાં નભે અડી જતા
 અનેક યોગબ્રહ્મ યોગીઓ સમાન પર્વતો,
 વનો ઘનિષ્ટ, રાત ધૂંધળી !
 બધું જ રંગરૂપ લઈ
 કશું બની રહ્યું અહીં.
 અરે !
 સવેગ મત્સ્યની સમાન કોણ આ ઘૂમી રહ્યું ?
 શું શક્તિનો જ હાથ આ રચી રહ્યો બધું ?
 શું સૂર્યનું જ તેજ આ ફરી વળ્યું બધે ?
 કશું ન વર્જ્ય રૂપરંગની કલા વિશે !
 બધું જ હું
 હું જ કાટમાળને ખીલાય હું
 હું જ કાષ્ટ
 હું જ લોહ
 હું જ સ્નેહ
 હું જ વેદના
 હું જ મારું ચિત્ર છું.

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ સાહિત્યના પ્રચાર-પ્રસાર માટે જે વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ કરે છે તેમાં વિવિધ વ્યાખ્યાનો દ્વારા પૂર્વકાલીન અને સમકાલીન સાહિત્યકારો વિશે અને વિવિધ સાહિત્યસ્વરૂપો અને સાહિત્યને લગતાં વિવિધ પાસાંઓને અનુલક્ષીને પરિષદને મળેલા અનુદાનમાંથી ગુજરાતભરમાં વિવિધ જગ્યાએ વિવિધ વ્યાખ્યાનનું આયોજન કરે છે.

સાહિત્ય સાથે કલાને પણ પરિષદે જોડેલી છે. પ્રખ્યાત ચિત્રકાર રવિશંકર રાવળના નામ સાથે જોડાયેલી વ્યાખ્યાનમાળા એ પરિષદની એક મહત્ત્વની વ્યાખ્યાનમાળા છે જેનું આયોજન પરિષદના ઉપક્રમે પ્રખ્યાત ચિત્રકાર ગુલામમોહમ્મદ શેખ, જયદેવ શુક્લ કરે છે. તા. ૧૧-૧-૨૦૧૪ના રોજ રવિશંકર રાવળ વ્યાખ્યાનમાં ચિત્રપટ સાથે જોડાયેલા કેતન મહેતાએ વ્યાખ્યાન આપ્યું હતું. જેમાં કેતન મહેતા દિગ્દર્શિત ફિલ્મોના કેટલાક અંશો પણ બતાવવામાં આવ્યા હતા. કલા દષ્ટિએ અને સાહિત્યકૃતિની દષ્ટિએ કેતન મહેતાએ પોતાનાં ચિત્રપટોની માંડીને વાત કરી હતી. રા. વિ. પાઠક સભાગૃહમાં અનેક રસિક શ્રોતાઓની ઉપસ્થિતિમાં આ વ્યાખ્યાન સંપન્ન થયું હતું.

પરિષદ-પ્રકાશિત પુસ્તક ‘ચાલો, રમીએ નાટક’નો સત્કાર સમારંભ યોજાયો

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ-સંચાલિત ‘એનીબહેન સરૈયા લેખિકા પ્રોત્સાહન નિધિ’ અંતર્ગત લેખિકાઓએ લખેલાં ૨૦ નાટકોના પરિષદ-પ્રકાશિત પુસ્તકનો સત્કારસમારંભ તા. ૨૨-૧૨-૨૦૧૩ના રોજ યોજાયો હતો. પસંદ કરાયેલાં ૨૦ નાટકોના પુસ્તકનું સંપાદન શ્રી વર્ષા અડાલજાએ કર્યું. ‘ચાલો, રમીએ નાટક’ પુસ્તકના સમારંભ-કાર્યક્રમના પ્રારંભે પારુલ દેસાઈએ સહુને આવકાર આપ્યો હતો. અનિલાબહેન દલાલે પરિષદપ્રવૃત્તિ, લઘુ નાટ્યસ્પર્ધાની રૂપરેખા આપી હતી.

અધ્યક્ષપદેથી શ્રી રઘુવીરભાઈ ચૌધરીએ પુસ્તકને આવકારી જણાવ્યું હતું કે, નાટક દ્વારા ઘણું શીખી શકાય છે. બાળકોમાં કોઈ ગ્રંથિઓ ન બંધાય એવાં વિષય-વસ્તુ હોય તે આવકાર્ય છે. લેખિકાઓને પ્રોત્સાહિત કરતી આ પ્રવૃત્તિ ચાલે તે ઇચ્છનીય છે. શ્રી વર્ષા અડાલજાએ સંપાદકીય વક્તવ્યમાં મુંબઈમાં ચાલતા લેખિકાની ગ્રૂપની જાણકારી આપી હતી.

પુસ્તકોનાં નાટકો વિશે શ્રી નટવર પટેલે વિગતે પ્રતિભાવ આપી રસપ્રદ અવલોકનો રજૂ કર્યાં હતાં. શ્રી જનક દવેએ પોતાનો પ્રતિભાવ રજૂ કર્યો હતો. શ્રી અદિતિ દેસાઈ, જશવંત ઠાકર મેમોરિયલ ફાઉન્ડેશન ગ્રૂપ, અમદાવાદ દ્વારા પસંદગીનાં ત્રણ નાટકોનું વાચિકમ્ પ્રસ્તુત કરવામાં આવ્યું હતું.

પાક્ષિકી અંતર્ગત

તા. ૬-૨-૨૦૧૪ના રોજ વાર્તાકાર કિરીટ દૂધાતે સર્જક વીનેશ અંતાણીની વાર્તા 'સત્તાવીસ વર્ષની છોકરી' વિશે આસ્વાદલક્ષી વક્તવ્ય આપ્યું હતું. વાર્તાકાર શ્રી પ્રભુદાસ પટેલે 'ફારગતી' વાર્તાનું પઠન કર્યું હતું. ચર્ચામાં પારુલ દેસાઈ, જયંત ડાગોદરા, સ્વાતિ મેઢ, જિજ્ઞેશ બ્રહ્મભટ્ટ, સંજય ચૌધરી અને યોગેશ ભટ્ટે ભાગ લીધો હતો. તા. ૧૯-૧૨-૨૦૧૩ના રોજ રમેશ દરજીએ 'સાપની ટોપલી' વાર્તા વાંચી હતી.

તા. ૨-૧-૨૦૧૪ના રોજ જિગ્નેશ બ્રહ્મભટ્ટે 'કંઈ પણ બની શકે' વાર્તાનું પઠન સરસ રીતે કર્યું હતું.

તા. ૧૬-૧-૨૦૧૪ના રોજ બિપિન પટેલે સર્જક શ્રી રઘુવીર ચૌધરીની વાર્તા 'સાંકળ'નો આસ્વાદ કરાવ્યો હતો.

'શોધ મારું સરનામું' હરદ્વાર ગોસ્વામીએ એકપાત્રીય અભિનય રજૂ કરતી કૃતિનું પઠન કર્યું હતું.

માતૃભાષા પ્રમાણપત્ર અભ્યાસક્રમનું આયોજન

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ સંચાલિત ડ. લા. સ્વાધ્યાયમંદિર અને માતૃભાષા સંવર્ધન કેન્દ્રના ઉપક્રમે તા. ૧૬-૧-૨૦૧૪ થી ૧-૨-૨૦૧૪ સુધી પંદર દિવસના 'માતૃભાષા પ્રમાણપત્ર અભ્યાસક્રમ'નું આયોજન કરવામાં આવ્યું. તા. ૧૬-૨-૨૦૧૪ના રોજ સાંજે ૪.૪૫ કલાકે અભ્યાસક્રમનો આરંભ પરિષદના ઉપપ્રમુખ શ્રી રાજેન્દ્ર પટેલ અને મહામંત્રી શ્રી પ્રફુલ્લ રાવલની ઉપસ્થિતિમાં કરવામાં આવ્યો. રાજેન્દ્ર પટેલે માતૃભાષાના અભ્યાસક્રમનું મહત્ત્વ સમજાવ્યું. પ્રફુલ્લ રાવલે પરિષદપ્રવૃત્તિનો પરિચય આપ્યો. 'માતૃભાષા કૌશલ પ્રમાણપત્ર અભ્યાસક્રમ'ની આ અગિયારમી બેચમાં ૬૦ વિદ્યાર્થીઓ જોડાયા હતા જે પૈકી ૫૪ વિદ્યાર્થીઓએ પરીક્ષા આપી હતી. તા. ૫-૩-૨૦૧૪ના રોજ ઉત્તીર્ણ થયેલા વિદ્યાર્થીઓને પ્રમાણપત્ર વિતરણ કરવામાં આવશે.

તારાશંકર મંગળજી વ્યાખ્યાનમાળા

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ અને યુ. ટી. એસ. મહિલા આર્ટ્સ કોલેજ નડિયાદના સંયુક્ત ઉપક્રમે તા. ૩-૨-૨૦૧૪ના રોજ કોલેજમાં 'ભાષા અને રૂપશાસ્ત્ર' વિશે વ્યાખ્યાન યોજાયું. આ વ્યાખ્યાન ગુજરાતી ભાષાસાહિત્યના જાણીતા વિદ્વાન શ્રી રમણ સોનીએ આપ્યું હતું.

શ્રી પી. જે. ઉદાણી લોકસાહિત્ય વ્યાખ્યાનમાળા

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદના સહયોગથી શ્રી પી. જે. ઉદાણી લોકસાહિત્ય વ્યાખ્યાનમાળા અંતર્ગત તા. ૨૭-૧-૨૦૧૪ના રોજ હીરપરા કોલેજ જેતપુરમાં ડૉ. ભીમજી ખાચરિયાએ 'કંઠસ્થ પરંપરામાં ધોળ' એ વિષય પર વ્યાખ્યાન આપ્યું હતું.

આગામી કાર્યક્રમો

સંયોજક : દીવાન ઠાકોર. તા. ૬-૩-૨૦૧૪ ગુરુવારને સાંજે ૬ વાગે મોહન પરમાર વાર્તાકાર માય ડીયર જયુની વાર્તાનો આસ્વાદ કરાવશે. અને રામ મોરી મૌલિક વાર્તાનું પઠન કરી કૃતિલક્ષી ચર્ચા કરશે. તા. ૨૦-૩-૨૦૧૪ના ગુરુવારને રોજ કિરીટ દૂધાત વાર્તાકાર બિંદુબહેન ભટ્ટની વાર્તા 'આંતર સેવો'નો આસ્વાદ કરાવશે અને દક્ષાબહેન પટેલ અનૂદિત કૃતિનું પઠન કરી કૃતિ વિશે ચર્ચા કરશે.

વિશ્વ કવિતા કેન્દ્ર

તા. ૫, ૧૨, ૧૯-૩-૨૦૧૪ના રોજ વિશ્વ કવિતા કેન્દ્રના ઉપક્રમે બુધસભા સાંજે ૭ વાગે અને ૨૬-૩-૨૦૧૪ના રોજ વ્યાખ્યાન.

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદનાં પારિતોષિકો

૨૦૧૨ અને ૨૦૧૩નાં બે વર્ષના ગાળામાં પ્રસિદ્ધ થયેલાં પ્રથમ આવૃત્તિવાળાં પુસ્તકોને ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ તરફથી નીચે પ્રમાણેનાં પારિતોષિકો એનાયત કરવામાં આવશે. સર્વ લેખકો અને પ્રકાશકોને ૩૦-૫-૨૦૧૪ સુધીમાં દરેક પુસ્તકની બે નકલો, કયા પારિતોષિક માટે છે તે વિગત પુસ્તકના પહેલા પાના પર દર્શાવીને પરિષદ કાર્યાલય પર મોકલી આપવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

૧. શ્રી ભગિની નિવેદિતા પારિતોષિક : ૨૦૧૨ અને ૨૦૧૩ના બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલા લેખિકાઓના વર્ષદીઠ એક એક સર્વશ્રેષ્ઠ પુસ્તકને શ્રી હરિઃ ઝું આશ્રમપ્રેરિત આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૨. શ્રી અરવિંદ (સુવર્ણચંદ્રક) પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલા ભક્તિવિષયક સર્વશ્રેષ્ઠ પુસ્તકને શ્રી હરિ ઝું આશ્રમપ્રેરિત આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૩. શ્રી ઉમા-સ્નેહરશ્મિ પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલા સર્વશ્રેષ્ઠ સાહિત્યિક પુસ્તકને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૪. શ્રી કાકાસાહેબ કાલેલકર પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલા નિબંધ, પ્રવાસ, સ્મરણો, જીવનચરિત્રો આદિ પ્રકારનાં સર્વશ્રેષ્ઠ પુસ્તકને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૫. શ્રી બટુભાઈ ઉમરવાડિયા એકાંકી પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલાં એકાંકીઓમાંથી સર્વશ્રેષ્ઠ એકાંકીને પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૬. શ્રી પ્ર. ત્રિવેદી પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલા શિક્ષણવિષયક સર્વશ્રેષ્ઠ પુસ્તકને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં

આવશે.

૭. શ્રી પરમાનંદ કુંવરજી કાપડિયા પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલાં સમાજ, શિક્ષણ વગેરે વિશેના ચિંતનાત્મક સર્વશ્રેષ્ઠ પુસ્તકને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૮. શ્રી જ્યોતીન્દ્ર દવે હાસ્ય પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલા હાસ્ય, વિનોદ, કટાક્ષ વગેરેના વર્ષદીઠ એક એક સર્વશ્રેષ્ઠ પુસ્તકને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૯. શ્રી બી. એન. માંકડ ષષ્ટિપૂર્તિ પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલા લોકભોગ્ય વિજ્ઞાનવિષયક સર્વશ્રેષ્ઠ પુસ્તકને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૧૦. શ્રી રામપ્રસાદ પ્રેમશંકર બક્ષી પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલા સાહિત્યશાસ્ત્રના સર્વશ્રેષ્ઠ પુસ્તકને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૧૧. શ્રી તખ્તસિંહ પરમાર પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલા લેખકના પ્રથમ સર્જનાત્મક સર્વશ્રેષ્ઠ પુસ્તક (કવિતા, નાટક, નવલકથા સ્વરૂપના)ને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૧૨. શ્રી હરિલાલ માણેકલાલ દેસાઈ પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રગટ થયેલા વિવેચન અથવા સામાજિક તત્ત્વજ્ઞાનવિષયક સર્વશ્રેષ્ઠ પુસ્તકને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૧૩. શ્રી નટવરલાલ માળવી પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલા બાળસાહિત્યના સર્વશ્રેષ્ઠ પુસ્તકને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૧૪. શ્રી ઉશનસૂ પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલાં સર્વશ્રેષ્ઠ દીર્ઘકાવ્યો (સોનેટમાળા, ખંડકાવ્યો, પદ્યનાટક કે અન્ય પ્રકારનાં વર્ણનાત્મક ચિંતનાત્મક દીર્ઘકાવ્યોની કૃતિ ગ્રંથસ્થ અથવા કોઈ સામયિકમાં પ્રગટ થયેલી હોવી જરૂરી છે.)ને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૧૫. શ્રી દિલીપ ચં. મહેતા પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલા સર્વશ્રેષ્ઠ ગઝલસંગ્રહને અથવા જે કાવ્યસંગ્રહમાં ગઝલોની નોંધપાત્ર સંખ્યા હોય તેને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૧૬. શ્રી મહેન્દ્ર ભગત (ટૂંકીવાર્તા) પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલા ટૂંકીવાર્તાસંગ્રહને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૧૭. શ્રી રમણ પાઠક ષષ્ટિપૂર્તિ પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન

- પ્રકાશિત થયેલા સર્વશ્રેષ્ઠ નવલિકાસંગ્રહને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૧૮. શ્રી સદ્વિચાર પરિવાર પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રગટ થયેલા સર્વશ્રેષ્ઠ પ્રેરક સાહિત્યના પુસ્તકને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૧૯. શ્રી ગોપાળરાવ વિદ્વાંસ પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલા ભારતીય ભાષાઓમાંથી થયેલા ભાષાંતરના સર્વશ્રેષ્ઠ પુસ્તકને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૨૦. શ્રી ભાસ્કરરાવ વિદ્વાંસ (સમાજશાસ્ત્ર) પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલા ભૂગોળ-સમાજશાસ્ત્રના સર્વશ્રેષ્ઠ પુસ્તકને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૨૧. શ્રી રમણલાલ સોની (બાળ-કિશોર સાહિત્ય) પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલા સર્વશ્રેષ્ઠ બાળ-કિશોરસાહિત્યના પુસ્તકને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૨૨. શ્રી સુરેશ મજૂમદાર પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રગટ થયેલા સ્ત્રી-અનુવાદકના અનુવાદગ્રંથને અથવા ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રગટ થયેલાં કવયિત્રી-રચિત સર્વશ્રેષ્ઠ કાવ્યસંગ્રહને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૨૩. ડૉ. રમણલાલ જોશી વિવેચન પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલા વર્ષદીઠ એકએક વિવેચનવિષયક સર્વશ્રેષ્ઠ પુસ્તકને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૨૪. ડૉ. ઉપેન્દ્ર પંડ્યા (મહાનિબંધ) પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત-અપ્રકાશિત બંને પ્રકારના પરંતુ નિર્દિષ્ટ સમયગાળામાં યુનિવર્સિટી દ્વારા મંજૂર થયેલા સર્વશ્રેષ્ઠ મહાનિબંધને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૨૫. ડૉ. ઉપેન્દ્ર પંડ્યા (લલિતનિબંધ) પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલા લલિતનિબંધના સર્વશ્રેષ્ઠ પુસ્તકને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૨૬. શ્રી દિનકર શાહ 'કવિ જય' પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલા કવિના પ્રથમ સર્વશ્રેષ્ઠ કાવ્યસંગ્રહને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૨૭. શ્રી દોલત ભટ્ટ પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત

- થયેલી ગ્રામજીવન પર લખાયેલી સર્વશ્રેષ્ઠ નવલકથા અથવા લોકસાહિત્યવિષયક સર્વશ્રેષ્ઠ પુસ્તકને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૨૮. શ્રી પ્રિયકાન્ત પરીખ નવલકથા પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલી વર્ષદીઠ એકએક સર્વશ્રેષ્ઠ નવલકથાઓને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૨૯. શ્રી પંડિત બેચરદાસ જીવરાજ દોશી પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલા સંસ્કૃત-પ્રાકૃત ગુજરાતી વ્યાકરણવિષયક સર્વશ્રેષ્ઠ પુસ્તકને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૩૦. કવિશ્રી ભાનુપ્રસાદ પંડ્યા પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલા મૌલિક ગીતસંગ્રહના પુસ્તકને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૩૧. શ્રી વિષ્ણુપ્રસાદ ત્રિવેદી પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલા ચિંતનાત્મક સર્વશ્રેષ્ઠ પુસ્તકને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૩૨. શ્રી રામુ પંડિત (અર્થશાસ્ત્ર, વાણિજ્ય, ઉદ્યોગ) પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલા અર્થશાસ્ત્ર-વાણિજ્ય-પ્રબંધ-ઉદ્યોગમાં માનવીય સંબંધવિષયક સર્વશ્રેષ્ઠ પુસ્તકને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૩૩. શ્રી પ્રભાશંકર તેરૈયા પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રસિદ્ધ થયેલા ભાષાવિજ્ઞાન-વ્યાકરણવિષયક સર્વશ્રેષ્ઠ પુસ્તકને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૩૪. સર્વોદય આશ્રમ સણાલી 'કરુણામૂર્તિ ભગવાન મહાવીર ફાઉન્ડેશન' પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં બે વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત લોકસાહિત્યવિષયક શ્રેષ્ઠ પુસ્તકને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૩૫. ડૉ. બી. ટી. ત્રિવેદી (ચર્ચાપત્રી) પારિતોષિક : આ પારિતોષિક સંદર્ભે એન્ટ્રી મોકલવાની રહેતી નથી કે કશી રજૂઆત પણ કરવાની થતી નથી.
૩૬. ગુજરાત દર્પણ પારિતોષિક : (દરિયાપારના સાહિત્યકારો માટે) ૨૦૧૧-૨૦૧૨-૨૦૧૩નાં ત્રણ વર્ષ દરમિયાન પ્રકાશિત થયેલા નવલિકાસંગ્રહના સર્વશ્રેષ્ઠ પુસ્તકને આ પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવશે.
૩૭. ધનરાજ કોઠારી પારિતોષિક : ૨૦૧૨-૨૦૧૩ દરમિયાન પ્રથમ સર્જનાત્મક પુસ્તક માટે.
૩૮. શ્રી ચંદ્રકાન્ત ન. પંડ્યાપ્રેરિત પારિતોષિક : ૨૦૧૩-૨૦૧૪ ('પરબ' પ્રકાશિત)

શ્રેષ્ઠ લેખ પારિતોષિક.

૩૯. ચિ. શિ. ત્રિવેદીપ્રેરિત ન્હાનાલાલ અને રા. વિ. પાઠક પારિતોષિક : ૨૦૧૩-૨૦૧૪ ('પરબ' પ્રકાશિત) બે શ્રેષ્ઠ કાવ્ય પારિતોષિક

૪૦. શ્રી નાનુભાઈ ફાઉન્ડેશન પારિતોષિક : ૨૦૧૩-૨૦૧૪ ('પરબ' પ્રકાશિત) શ્રેષ્ઠ નિબંધ પારિતોષિક.

૪૧. શ્રી નાનુભાઈ સુરતી ફાઉન્ડેશન પારિતોષિક : ૨૦૧૩-૨૦૧૪ ('પરબ' પ્રકાશિત) શ્રેષ્ઠ નવલિકા પારિતોષિક.

નોંધ : 'પરબ' પારિતોષિકો વર્ષ ૨૦૧૩-૨૦૧૪ દરમિયાન 'પરબ'માં પ્રકાશિત થયેલ શ્રેષ્ઠ કાવ્ય, લેખ, નિબંધ અને નવલિકાને પ્રતિવર્ષ એકએક પારિતોષિક આપવામાં આવે છે.

ઉષા ઉપાધ્યાય
પ્રકાશનમંત્રી

‘પરબ’ની માલિકી તથા બીજી માહિતી અંગે નિવેદન (ફોર્મ નં. ૪)

૧. પ્રસિદ્ધિ સ્થાન	: અમદાવાદ
૨. પ્રસિદ્ધિ ગાળો	: માસિક
૩. પ્રકાશક-મુદ્રક	: ઉષા ઉપાધ્યાય (ગુજરાત સાહિત્ય પરિષદ)
રાષ્ટ્રીયતા	: ભારતીય
સરનામું	: ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ, ગોવર્ધન ભવન,
આશ્રમમાર્ગ, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૯
૪. તંત્રી	: યોગેશ જોષી
રાષ્ટ્રીયતા	: ભારતીય
સરનામું	: ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ, ગોવર્ધનભવન,
આશ્રમમાર્ગ, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૯
૫. માલિકી ધરાવનાર
કુલ થાપણના એક
ટકાથી વધારે
રોકનાર ભાગીદાર શેર
ધરાવનાર ટ્રસ્ટીઓનાં
નામ-સરનામાં	: (૧) શ્રી પ્રફુલ્લ અનુભાઈ (૨) શ્રી શ્રેણિકભાઈ
કસ્તુરભાઈ (૩) શ્રી મધુકર પારેખ (૪) શ્રી વિનોદ
ભટ્ટ (૫) શ્રી રઘુવીર ચૌધરી (૬) શ્રી નિરંજન ભગત
(૭) શ્રી હર્ષ ભલ્લભટ્ટ (૮) શ્રી પાવન બકેરી
(૯) શ્રી રૂપલ મહેતા

દર્શક શતાબ્દી મહોત્સવ

દર્શક શતાબ્દી મહોત્સવ નિમિત્તે, દર્શક ફાઉન્ડેશન દ્વારા તા. ૧૯-૧-૨૦૧૪ના રોજ સાંજે પાંચ વાગ્યે ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદમાં ‘ગ્રંથવિમર્શ’ કાર્યક્રમનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. જેમાં તાજેતરમાં પ્રકાશિત ત્રણ નોંધપાત્ર પુસ્તકોનો શ્રી હસમુખ શાહકૃત ‘દીર્ઘ મેં’ વિશે કિરીટ દૂધાતે, શ્રી શૈલજા પરીખકૃત ‘એકલો જાને રે...’ વિશે શ્રી હેમંત દવેએ અને શ્રી નારાયણ દેસાઈકૃત ‘જિગરના ચિરા’ વિશે મીનાક્ષી જોશીએ આસ્વાદલક્ષી વક્તવ્યો આપ્યાં હતાં.

શ્રી ધીરુભાઈ ઠાકરને સ્મૃતિવંદના

ગુજરાત વિશ્વકોશ ટ્રસ્ટમાં ગુજરાતી વિશ્વકોશ, ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી, ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ જેવી વિવિધ અગિયાર સંસ્થાઓના ઉપક્રમે શ્રી ધીરુભાઈ ઠાકરને શ્રદ્ધાંજલિ આપવામાં આવી. તેમાં નારાયણ દેસાઈ, શ્રી કુમારપાળ દેસાઈ, શ્રી રવીન્દ્રભાઈ દવે, શ્રી ચંદ્રકાન્ત શેઠ, શ્રી પ્રફુલ્લ રાવલ, શ્રી મણિલાલ હ. પટેલ, શ્રી હર્ષદ ત્રિવેદી, શ્રી કિશોરસિંહ સોલંકી, શ્રી રાજેન્દ્ર પટેલ વગેરેએ શ્રી ધીરુભાઈ ઠાકરની સ્મૃતિને અને સંસ્મરણોને યાદ કર્યાં અને શ્રદ્ધાંજલિ આપી.

ભદ્રંકર વિદ્યાદીપક વ્યાખ્યાન

ગુજરાત વિશ્વકોશ ટ્રસ્ટના ઉપક્રમે યોજાયેલી ભદ્રંકર વિદ્યાદીપક શ્રેણીમાં પૂર્વ અને પશ્ચિમના તત્ત્વજ્ઞાનના અભ્યાસી અને યુનિવર્સિટીમાં બાયોકેમિસ્ટ્રીનો અભ્યાસ કરનાર સાધુ વિવેકજીવનદાસે ‘જીવનનું પુનઃનિર્માણ’ એ વિષય પર હૃદયસ્પર્શી વ્યાખ્યાન આપ્યું હતું.

લોકકથાની કથનશૈલીની વિદ્વત્તાપૂર્ણ અભ્યાસાત્મક અને મનોરંજક પ્રસ્તુતિ

શ્રી ઝવેરચંદ મેઘાણી સંપાદિત અને અનુસર્જિત સુવિખ્યાત વાર્તા ‘રાંકનું રતન’ એ વાર્તાસાહિત્યનું અણમોલ મોતી છે. કથાકથનના સાતે તબક્કાઓ અજબ કલાસંવિધાનથી આમાં મઠી દેવાયા છે. મંગળાચરણ, વાર્તાનું થાળું બાંધવું, વાર્તાનો ઉઘાડ-ઉપાડ, ચરમસીમા પ્રાપ્ત કરી ચોટ મારવી અને ઉપસંહાર – આ સાતે તબક્કાઓની શ્રી ઉપેન્દ્ર ત્રિવેદીએ અદ્ભુત છણાવટ કરી. કુશળ વાર્તાકાર મંગળાચરણમાં વાર્તાનાં વસ્તુવિષય, ઋતુવર્ણન અને દિશાનો સંકેત આપે છે તેમ જ કથા રસના પ્યાલા ઘોળી ઘોળીને પીરસવાના છે તેનો અણસાર આપે છે. આગામી બનાવોનો શ્રી મેઘાણીએ એવી સરસ રીતે નિર્દેશ કર્યો છે કે અત્યંત સાહજિક લાગે.

મૂર્ધન્ય કવિનાટ્યકાર ડૉ. ચિનુ મોદીના સર્જન વિશે રાષ્ટ્રીય પરિસંવાદ

તા. ૩૧-૧-૨૦૧૪, શુક્રવાર અને તા. ૧-૨-૨૦૧૪ રવિવારના રોજ મહેસાણા મુકામે સાર્વજનિક વિદ્યાસંકુલમાં ગુજરાતી સાહિત્ય અકાદમી અને અસાઇત

સાહિત્યસભાના ઉપક્રમે ગુજરાતી સાહિત્યના મૂર્ધન્ય કવિ અને નાટ્યકાર ચિનુ મોદીનાં સર્જન વિશે બે દિવસનો રાષ્ટ્રીય પરિસંવાદ યોજાઈ ગયો જેમાં સર્વશ્રી ચંદ્રકાન્ત ટોપીવાળા, હર્ષદ ત્રિવેદી, ભગીરથ બ્રહ્મભટ્ટ, ઉપેન્દ્ર ત્રિવેદી, મહેશ ચંપકલાલ, રોહિત પંચોલી, રમેશ ર. દવે, નવનીત જાની, પ્રકાશ પંડ્યા, મણિલાલ હ. પટેલ, રાજેન્દ્ર મહેતા, કનૈયાલાલ બારોટ, મનીષા દવે અને વિનાયક રાવલે વક્તવ્યો રજૂ કરીને કર્યાં હતાં.

કવિ રાજેન્દ્ર શાહ ભારતીય અને વૈશ્વિક સંદર્ભો

સર્વોદય હાયર એજ્યુકેશન સોસાયટી સંચાલિત એસ. ડી. આર્ટ્સ એન્ડ બી. આર. કોમર્સ કોલેજ - માણસામાં તા. ૧૦-૧-૨૦૧૪ના રોજ ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી, ગાંધીનગરના સંયુક્ત ઉપક્રમે “કવિશ્રી રાજેન્દ્ર શાહ : ભારતીય અને વૈશ્વિક સંદર્ભો” વિષય પર એકદિવસીય રાષ્ટ્રીય પરિસંવાદ યોજાયો હતો. જેમાં મણિલાલ હ. પટેલ, ભગીરથ બ્રહ્મભટ્ટ, પુષ્પાબહેન ભટ્ટ, રાજેન્દ્ર પટેલે વ્યાખ્યાનો આપ્યાં હતાં.

માતૃભાષા સંવર્ધનકેન્દ્ર અંતર્ગત

માતૃભાષા સંવર્ધન કેન્દ્ર અંતર્ગત તા. ૨૨-૧-૨૦૧૪ના રોજ શામળાજીની આર્ટ્સ કોલેજમાં બહુભાષા કવિ સંમેલન યોજાયું હતું.

માતૃભાષા અભિયાન દ્વારા આયોજિત વિવિધ સ્પર્ધાઓ

ગુજરાતી ભાષી બાળકોને તથા કિશોરોને ગુજરાતી ભાષામાં શ્રેષ્ઠ શિક્ષણ પ્રાપ્ત થાય તેમજ વિશિષ્ટ સાહિત્ય ઉપલબ્ધ થઈ શકે તથા ગુજરાતી ભાષાના શિક્ષકો અને લેખકો તેમના ક્ષેત્રમાં ઉત્કૃષ્ટ પ્રદાન કરવા પ્રોત્સાહિત થાય તે હેતુથી માતૃભાષા અભિયાન દ્વારા નીચે દર્શાવેલી વિવિધ સ્પર્ધાઓનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. જેમાં નાટ્યલેખન સ્પર્ધા, બાળસાહિત્ય સ્પર્ધા, કિશોર-સાહિત્ય સ્પર્ધાનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. જેમાં કૃતિઓ ૨ જૂન ૨૦૧૪ સુધીમાં નીચેના સરનામે મોકલવાની રહેશે. માતૃભાષા અભિયાન સમુદાય શિક્ષણ ભવન, નવજીવન પ્રેસની સામે, ગુજરાત વિદ્યાપીઠ પાસે, આશ્રમ રોડ, અમદાવાદ-૧૪

વિશ્વ નાટ્યકોશ માટે માહિતી

ગુજરાત વિશ્વકોશ ટ્રસ્ટ દ્વારા વિશ્વ નાટ્યકોશ શ્રેણી તૈયાર થઈ રહી છે. તેમાં ગુજરાતી નાટકો, નાટ્યલેખકો (ભાષાંતરકારો અને નાટ્યરૂપાંતરકારો) રંગમંચનાં વિવિધ પાસાંઓમાં કામ કરી ચૂકેલા રંગકર્મીઓ, નાટ્યસંસ્થાઓ તેમજ નાટકને લગતાં સામયિકો, નાટ્યવિવેચનનાં પુસ્તકો વિશેની સંપૂર્ણ વિગતો ગુજરાત વિશ્વકોશ ટ્રસ્ટ (રમેશ પાર્કની બાજુમાં, વિશ્વકોશ માર્ગ, ઉસ્માનપુરા, અમદાવાદ-૩૮૦૦૧૩)ના સરનામે અથવા Email - vishvakoshad1@gmail.com દ્વારા મોકલવી.

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદનું
પુસ્તક વેચાણ કેન્દ્ર

ગ્રંથ વિહાર

આ કેન્દ્રમાં ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદનાં પ્રકાશનો તેમ જ અન્ય પ્રકાશનોનાં સાહિત્યિક ગુણવત્તાવાળાં પુસ્તકો મળશે. આ ઉપરાંત અંગ્રેજી, હિન્દી, મરાઠી, બંગાળી સાહિત્યના પુસ્તકો પણ મળશે.

- ૨ પરિષદના સભ્યોને પુસ્તકો ૨૫% કમિશનથી મળશે.
- ૨ અન્ય સાહિત્યરસિકોને ૨૦% કમિશનથી મળશે.
- ૨ વિકેતાઓને પણ વેપારી કમિશનથી પુસ્તકો મળશે.
- ૨ વધુ નકલો માટે કાર્યાલયનો સંપર્ક સાધવો.

: સંપર્કસૂત્ર :

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ

ગોવર્ધનભવન સ્મૃતિ મંદિર, ટાઈમ્સ પાછળ, નદી કિનારે,
ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ માર્ગ, આશ્રમરોડ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૯
ફોન : (૦૭૯) ૨૬૫૭૬૩૭૧, ૨૬૫૮૭૯૪૭, ૨૬૫૮૭૯૪૯
કિશોર ગૌડ (મો.) ૯૪૨૭૩૨૦૮૩૩